

Olli Mäenpää
24.3.2026

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvistä muutoksista oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön (HE 9/2026 vp)

Esityksen keskeisenä tarkoituksena täsmentää tietosuojalakia yleisen tietosuojasetuksen sisältämän kansallisen liikkumavaran rajoissa. Lähtökohtana on perustuslakivaliokunnan vakiintunut käytäntö, jonka mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla ja erityislainsäädännön säätämiseen tulee suhtautua pidättyvästi. Lisäksi sääntelyllä parannettaisiin tietojen liikkuvuutta viranomaisten välillä.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperustan laajentaminen

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta määrittelevän tietosuojalain 4 §:n säännöksiä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että viranomaiset voisivat käsitellä henkilötietoja suoraan tietosuojalain nojalla yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai viranomaiselle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää ensisijaisesti oikeustilaa selventävänä, ja se toistaa suoraan yleisen tietosuojasetuksen määrittelemän oikeusperustan. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötietoja on lainmukaista käsitellä, mikäli se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Ehdotuksen mukaan asetuksessa tarkoitettu julkisen vallan käyttäminen lisättäisiin tietosuojalakiin oikeusperustaksi, mikä on myös asiallisesti perusteltua. Muutosehdotus on toteutettavissa yleisen tietosuojasetuksen määrittelemän kansallisen liikkumavaran rajoissa pysyen.

Vastaava laajennus käsittelyn lainmukaisuuteen koskisi muita kuin viranomaisia, kun ne hoitavat julkista hallintotehtävää, joka on annettu niille lailla tai lain nojalla. Koska myös julkisen hallintotehtävän hoitaminen yleensä sisältää yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan tarkoittamaa yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai julkisen vallan käyttämistä, ehdotusta voidaan pitää perusteltuna ja asetuksen salliman liikkumavaran mukaisena. Tältä osin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta koskevan sääntelyn laintasoisuus ja nimenomaisuus vastaavat myös asetuksen edellyttämiä lähtökohtia.

Erityiset henkilötietoryhmät

Tietosuojalain 6 §:ään ehdotetaan lisättäväksi täsmennyksiä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien tietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan kohdistuvat muutokset sallisivat tällaisten tietojen laissa säädetyn käsittelyn, jos se on välttämätöntä välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetyn

yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Ehdotettu sääntely vastaisi tältä osin voimassa olevaa tietosuojalain sääntelyä täsmällisemmin yleisen tietosuoja-asetuksen 9(1) artiklaan sisältyviä määrittelyjä. Välttämättömyysedellytys vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, jonka mukaan tällaisten arkaluonteisten ja yleensä myös salassa pidettävien henkilötietojen käsittely on rajattava välttämättömyyteen (esim. PeVL 15/2018 vp, s. 39, PeVL 14/2018 vp, s. 5). Se rajoittaisi siten tietojen käsittelyssä käytettävää harkintaa, mutta aiheellisena pidettävä muutos ei muuten olennaisesti muuttaisi sovellettuja käytäntöjä.

Samalla täsmennettäisiin vakuutuslaitosten oikeutta käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä niiden vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi. Tietojen käsittely ehdotetaan rajoitettavaksi käsittelyn välttämättömyyteen nykyisen tarpeellisuusedellytyksen sijasta. Tämäkin vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, ja välttämättömyysedellytys toimisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan edellyttämänä suojatoimena. Ehdotetut muutokset ovat mahdollisia yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan sisältämän kansallisen liikkumavaran rajoissa.

Tietosuojalain 6 §:ään lisättäväksi ehdotettu uusi 3 momentti määritteli suojatointia, joita sovelletaan vakuutuslaitosten terveydentilatietojen käsittelyyn. Ehdotettu sääntely toteuttaisi asianmukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa määriteltäviä velvoitteita, jonka mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asianmukaisista ja riittävästä suojatoimista. Siinä on myös otettu huomioon tietosuojavaltuutetun ja korkeimman hallinto-oikeuden suojatointia koskeva käytäntö.

Rikostietojen käsittely

Tietosuojalain 7 §:ään ehdotetaan lähinnä teknisiä täsmennyksiä, jotka koskisivat rikostietojen käsittelyä. Sääntely perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mahdollistamaan kansalliseen liikkumavaraan, ja se selventäisi voimassa olevaan lakiin sisältyvää sääntelyä.

Sertifiointielimen akkreditoinnin siirtäminen Tukesille

Tietosuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 36 a §, jonka mukaan yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetun sertifiointielimen akkreditointitoimivalta siirtyisi tietosuojavaltuutetulta Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) akkreditointiyksikölle. Ensisijaisesti tietosuojavaltuutettu toimisi toimivallan käytössä teknisenä asiantuntijana. Luonteeltaan hallinnollisen muutoksen tarkoituksena on lähinnä viranomaisten resurssien tehokkaampi kohdentaminen. Ehdotus on hyvin perusteltu.

Teknisten käyttöyhteyksien säännösten uudistaminen

Muiden 11 lakiin (mm. asunto-osakeyhtiölaki, haastemieslaki, rikosrekisterilaki, säätiölaki, yhdistyslaki ja yrityskiinnityslaki) kohdistuvien muutosehdotusten tarkoituksena on parantaa tiedon liikkuvuutta. Muutosehdotuksella päivitetäisiin

vanhentuneet teknistä käyttöyhteyttä koskevat säännökset vastaamaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia. Luonteeltaan tekniseen sääntelyyn ei ole huomauttamista.

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen eläintenpitokieltorekisteristä

4. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentissa säädetään perusteista, joilla salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa eläintenpitokieltorekisteristä. Voimassa oleva säännös tai sen ehdotettu muutos ei määrittele tarkempia edellytyksiä tai perusteita salassa pidettävien tietojen luovuttamiselle.

Eläintenpitokieltorekisteriin tallennetaan eläintenpitokieltorekisteristä annetun lain 3 §:n mukaan tiedot tuomioistuinten rikoslain 17 luvun 23 §:n nojalla määräämistä eläintenpitokielloista, joiden käsittelyssä on noudatettava myös yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklaa. Eläintenpitokieltorekisteriin voidaan tallentaa myös henkilötietoja. Sääntely on siten merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja keitä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisällöt ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 12/2026 vp, kappale 3).

Näiden kriteerien kannalta voidaan todeta, että luovutettavia salassa pidettäviä tietoja ei ole määritelty 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdan muuttamista koskevassa säännösehdotuksessa tyhjentävästi tai edes pääpiirteissään. Sama arvio koskee momentin 2 ja 3 kohtaa, joita ei nyt ehdoteta muutettaviksi. Sääntely ei siten selvästikään täytä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä salassa pidettävien tietojen luovuttamiselle vakiintuneita perusedellytyksiä. Säännöksen nojalla luovutettavien tietojen tietosisällöt tulisi tämän vuoksi valtiosääntöisistä syistä määritellä säännöksessä selvästi täsmällisemmin tai tietojen luovuttamisen edellytykseksi tulisi säätää, että tiedot ovat välttämättömiä säännöksen eri kohdissa määriteltyihin tarkoituksiin.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaan valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta, jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeusoppimukseen on epäselvyyttä. Tältä kannalta voidaan todeta, että 4 §:n 1 momentin täsmäntäminen perustuslakivaliokunnan selvän käytännön mukaiseksi olisi toteutettavissa suoraan valiokuntakäsittelyssä. On kuitenkin mahdollista myös arvioida,

että säännösehdotuksen perustuslainmukaisuudesta on työjärjestyksessä tarkoitettulla tavalla epäselvyyttä, jolloin sääntelyn valtiosääntöoikeudellinen arviointi tulee saattaa perustuslakivaliokunnan lausuntoasiana käsiteltäväksi. Tällainen arviointi olisi perusteltua kohdistaa 4 §:n 1 momenttiin kokonaisuudessaan, vaikka hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia vain momentin 1 ja 4 kohtaan.

Muutokset yrityskiinnityslakiin

Yrityskiinnityslakiin ehdotetaan lähinnä teknisiä täsmennyksiä. Lain 35 §:ään kohdistuvilla muutoksilla lisättäisiin lakiin säännökset, joissa otetaan huomioon lain voimaan tulon jälkeen säädetyn julkisuuslain sisältämä sääntely, joka koskee henkilötietojen luovuttamista viranomaisen henkilörekisteristä. Yrityskiinnitysrekisterin tiedot olisivat edelleen pääsääntöisesti yleisesti saatavissa lukuun ottamatta luonnollisen henkilön henkilötunnuksen loppuosaa ja ulkomailla asuvan kotiosoitetta. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää asianmukaisena.